

Preses relīze

Luksemburgā, 2022. gada 15. jūnijā

ES inovācijas plaisas mazināšana: dalībvalstīm ir vairāk jāiesaistās

Lai mazinātu Eiropas Savienībā pastāvīgi vērojamo plaisu pētniecības un inovācijas jomā un atraisītu izcilību valstīs, kuru sniegums atpaliek, Eiropas Komisija īsteno īpašus pasākumus ("paplašināšanas pasākumus"), ar kuriem šīm valstīm nodrošina labāku piekļuvi tām svarīgajam ES finansējumam. Tomēr šodien publicētajā ziņojumā Eiropas Revīzijas palāta konstatē, ka patiesas pārmaiņas lielā mērā būs atkarīgas no valstu valdībām, kurām jāizvirza pētniecība un inovācija par prioritāti, lai ievērojami palielinātu investīcijas un izvērstu reformas. Paplašināšanas pasākumi var kalpot par atspēriena punktu attiecīgo valstu progresam, bet ar šiem pasākumiem vien nebūs iespējams nodrošināt vajadzīgās pārmaiņas valstu pētniecības un inovācijas ekosistēmās.

Dalība ES daudzgadu pētniecības un inovācijas programmās balstās uz izcilību, tātad tiek atlasīti tikai labākie priekšlikumi. Tā rezultātā pētniekiem un inovatoriem no valstīm ar zemākiem darbības rādītājiem (mazāk attīstītām pētniecības un inovācijas ekosistēmām) ir grūti konkurēt ar kolēģiem no valstīm ar labākiem darbības rādītājiem, un viņi retāk iegūst iespējas piedalīties programmās, kas savukārt ierobežo šo valstu iespējas pārvarēt pētniecības un inovācijas trūkumus. ES centās pārraut šo apburto loku un ieviesa pasākumus ar mērķi paplašināt dalību 2014.–2020. gada finansējuma pamatprogrammā "Apvārsnis 2020". Šajos pasākumos varēja piedalīties tās 13 valstis, kuras pievienojās ES kopš 2004. gada, kā arī Luksemburga un Portugāle.

"Lai labāk izmantotu ES potenciālu un mazinātu plaisu starp inovācijas līderiem un pieticīgākiem inovatoriem, visiem ES pētniekiem vajadzētu dot iespēju gūt labumu no ES finansējuma programmām," teica par ziņojumu atbildīgā Revīzijas palātas locekle Ivana Maletić. *"Komisija palīdz valstīm ar zemāku sniegumu, bet šis atbalsts nav brīnumzāles un spēj darboties tikai kā katalizators. Lai pārrautu apburto loku, dalībvalstīm ir jāiesaistās pilnīgāk."*

Revidenti secināja, ka paplašināšanas pasākumi atbilda paredzētajam mērķim, jo ar tiem tika risināti iemesli, kāpēc dažās ES valstīs vērojams zemāks pētniecības un inovācijas sniegums un tikai ierobežota līdzdalība secīgajās ES programmās. Tomēr revidenti kritizē to, ka paplašināšanas projekti koncentrējās tikai dažās valstīs. Tādā veidā apburtais loks var turpināties, jo dažas mērķvalstis aizvien gūst ievērojami mazāku labumu no paplašināšanas pasākumiem. Revidenti aicina Komisiju nepiešķirt lielāko daļu projektu tikai dažām valstīm un rīkoties, lai panāktu plašāku līdzdalību, ja krasā nelīdzsvarotība turpinās.

Šī preses relīze sniedz kopsavilkumu par Eiropas Revīzijas palātas sagatavoto īpašo ziņojumu. Tā pilns teksts ir pieejams Palātas tīmekļa vietnē www.eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

Tomēr izšķirošais faktors, kas nosaka valsts sniegumu, ir valsts investīciju apjoms pētniecībā un inovācijā un reformas. 2020. gadā investīcijas pētniecībā un inovācijā Eiropas Savienībā vidēji bija 2,3 % no IKP, kas ir mazāk par 3 % mērķi. No 15 paplašināšanas pasākumu valstīm tikai Slovēnija un Čehija ieguldīja vairāk nekā 2 %. Turklāt ne visas valstis izmantoja Politikas atbalsta instrumentu (PAI), kas ir viens no vairākiem politikas instrumentiem, ar kuriem Komisija palīdz veicināt valsts reformas. Valstīm bija dota rīcības brīvība izlemt, vai un kā ieviest PAI ietvaros sniegtos Komisijas ieteikumus, tātad Komisijai bija maz iespēju rosināt pārmaiņas. Tomēr tā izmantoja PAI darbībās gūtās zināšanas savos pētniecības un inovācijas valstu novērtējumos, kuri veido daļu no ikgadējā ekonomikas un fiskālās politikas koordinācijas cikla – “Eiropas pusgada”.

Lielākā daļa paplašināšanas projektu vēl turpinās, tā ka to pilnīga ietekme būs jūtama tikai turpmākajos gados. Taču revidenti konstatēja, ka projekti sāk uzrādīt daudzsološus sākotnējos rezultātus, piemēram, attiecībā uz zinātnisko publikāciju skaitu, tīklošanos un piekļuvi lielākam dotāciju finansējumam. Vienlaikus projekti saskārās arī ar grūtībām, jo tiem nav viegli savlaicīgi nodrošināt vajadzīgo papildu finansējumu, pieņemt darbā starptautiskus pētniekus un, kas ir vissvarīgākais, radīt pašiem savus ienākumus patstāvīgai darbības turpināšanai. Revidenti analizēja divu veidu pasākumus, kuru mērķis ir atbalsta saņēmējiem radīt ilgstošu ietekmi: komandsadarbību (atbalsts izcilības centriem) un Eiropas Pētniecības telpas (EPT) katedras (izcilu akadēmisko spēku piesaistīšana pētniecības iestādēm). Revidenti konstatēja, ka šo pasākumu atbalsta saņēmēji tikai ierobežotā mērā spēja izmantot savu pētījumu rezultātus.

Vispārīga informācija

Kopš 1984. gada ES ir sniegusi atbalstu pētniecībai un inovācijai secīgās pamatprogrammās, tostarp pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” (76,4 miljardu EUR vērts budžets 2014.–2020. gadā) un pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” (95,5 miljardi EUR 2021.–2027. gadā). Iemesli, kāpēc dažas valstis uzrāda zemāku sniegumu un mazāk piedalās pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”, ir nepiemērotas pētniecības un inovācijas ekosistēmas (tostarp sadrumstalota pārvaldība, ierobežotas investīcijas), cilvēkkapitāla deficīts (intelektuālā darbaspēka emigrācija) un ierobežota pētniecības un inovācijas iestāžu internacionalizācija. Paplašināšanas pasākumu mērķis bija uzlabot zemāka snieguma valstu pētniecības iestāžu spējas, palīdzot tām iesaistīties tīklos, veidot partnerību ar vadībā esošiem institūtiem un piesaistīt augsti kvalificētus darbiniekus. Paplašināšanas pasākumu budžets 2014.–2020. gadam bija 935 miljoni EUR pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” un 2021.–2027. gadam – 2,95 miljardi EUR pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”. Pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” paplašināšanas pasākumu valstis bija gandrīz tās pašas kā pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”, tikai Luksemburgu aizstāja Grieķija.

Īpašais ziņojums 15/2022 “Pasākumi ar mērķi paplašināt dalību pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” bija labi izstrādāti, bet ilgtspējīgas pārmaiņas galvenokārt būs atkarīgas no valsts iestāžu centieniem” ir pieejams ERP tīmekļa vietnē (eca.europa.eu). Šā gada laikā ERP publicēs arī īpašo ziņojumu par pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” sinerģiju ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem.

Kontaktinformācija presei:

ERP preses birojs: press@eca.europa.eu

- *Damijan Fišer*: damijan.fiser@eca.europa.eu – mob. tālr.: (+352) 691 553 224
- *Vincent Bourgeois*: vincent.bourgeois@eca.europa.eu – mob. tālr.: (+352) 691 551 502
- *Claudia Spiti*: claudia.spiti@eca.europa.eu – mob. tālr.: (+352) 691 553 547